

DZIAŁALNOŚĆ KOMITETU NAUK PEDAGOGICZNYCH PAN

Rocznik Pedagogiczny 36/2013
PL ISSN 0137-9585

MIROSLAW KOWALSKI
Uniwersytet Zielonogórski

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI KOMITETU NAUK PEDAGOGICZNYCH POLSKIEJ AKADEMII NAUK W ROKU 2012¹

Minął kolejny rok działalności Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Trudno jest w kilkudziesięciu zdaniach przybliżyć pełny obraz różnych form całorocznej działalności (debat, spotkań, konferencji, seminariów itd.) KNP PAN. Poniżej – w sposób bardzo ogólny – zaprezentowane zostały tylko zagadnienia poruszane na kolejnych posiedzeniach plenarnych Komitetu.

Zgodnie z planami w 2012 roku odbyły się cztery posiedzenia Komitetu. Pierwsze z nich, którego gospodarzem była Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, miało miejsce w Warszawie 30 stycznia 2012 r. W posiedzeniu wzięły udział władze rektorskie i dziekańskie APS oraz rektorzy uczelni publicznych i niepublicznych, dziekani wydziałów uniwersyteckich i akademii pedagogicznych, członkowie Centralnej Komisji oraz wybitni profesorowie, którzy swoimi badaniami oraz rozprawami naukowymi włączają się w rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów edukacyjnych.

Posiedzenie zostało podzielone na dwie części: naukową i organizacyjną. Pierwszą część otworzył referat prof. Marii Czerepaniak-Walczak zatytułowany: *Ulokowanie pedagogiki w obszarze/obszarach oraz masowość kształcenia na tym kierunku*. Wiceprzewodnicząca KNP przedstawiła diagnozę współczesnej sytuacji pedagogiki jako kierunku kształcenia i dyscypliny naukowej w kontekście Procesu Bolońskiego. Odniosła się również do konieczności ulokowania pedagogiki w standardach kształcenia w przestrzeni międzyobszarowej nauk humanistycznych i społecznych. Referat stał się wstępem do debaty, której uczestnicy podjęli próbę odpowiedzi na wiele pytań, w tym: czy masowe studia muszą prowadzić do zaniku ich jakości? czy można uznawać wykształcenie magisterskie Polaków z tym, które uzyskują ich rówieśnicy w innych państwach, ale przy znacznie wyższych progach wymagań i kryteriach selekcyjnych? czy w Polsce

¹ Sprawozdanie przygotowano na podstawie protokołów z posiedzeń Komitetu (sporządzanych przez M. Kowalskiego) oraz informacji zawartych na blogu prof. B. Śliwerskiego <http://sliwerski-pedagog.blogspot.com/>.

powinny być dwa typy doktoratów: w zakresie nauk humanistycznych, czy może powinny to być doktoraty zawodowe w zakresie edukacji, a więc bliższe naukom społecznym?

Dyskusja nad powyższymi zagadnieniami była niezwykle dynamiczna. Członkowie Komitetu podkreślali takie kwestie, jak m.in.:

- rozmycie tożsamości pedagogiki jako kierunku kształcenia w wyniku wpiśywania jej we wszystkie możliwe obszary życia człowieka i społeczeństwa oraz przyklejania do niej nazw innych dyscyplin i subdyscyplin naukowych;

- utrzymywanie się paradygmatu pedagogiki instrumentalnej w naszym kraju (głównie w systemie zarządzania oświatą i szkolnictwem wyższym), mimo iż została ona silnie skrytykowana i odrzucona po 1989 r.;

- brak badań nad losami absolwentów pedagogiki;

- zaniechanie badań makrosystemowych, makropolitycznych w dziedzinie oświaty i szkolnictwa wyższego (z wyjątkami);

- konieczność poszukiwania płaszczyzn do integracji nauk, najpierw w ramach subdyscyplin pedagogiki, a następnie z dyscyplinami pokrewnymi pedagogice;

- zmniejszanie dysonansu między wiedzą naukową a praktyką edukacyjną, by doceniać tych, którzy potrafią przekładać teorie i modele naukowe na ich praktyczne zastosowanie czy powszechne zrozumienie;

- konieczność zabiegania o zmianę wskaźnika kosztochłonności (usytuowanie pedagogiki w naukach społecznych powoduje, że studia na tym kierunku znajdują się w grupie dyscyplin o najniższej kosztochłonności /1,0/, podczas gdy studia humanistyczne mają współczynnik 1,5).

W trakcie części zamkniętej posiedzenia Komitet Nauk Pedagogicznych przyjął m.in. następujące uchwały i stanowiska:

- w sprawie niewłaściwego usytuowania w *Rozporządzeniu z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* pedagogiki w obszarze i dziedzinie nauk społecznych, wnioskując o przywrócenie jej do obszaru i dziedziny nauk humanistycznych;

- w sprawie zasad udzielania patronatu KNP PAN wydawnictwom naukowym, konferencjom naukowym w kraju;

- w sprawie nostryfikacji dyplomów studiów i stopni naukowych uzyskanych za granicą z dyscyplin, które nie występują w Polsce;

- w sprawie podjęcia działań na rzecz powołania Instytutu Nauk Pedagogicznych PAN;

- w sprawie zasad powoływania specjalistów w skład KNP PAN.

Kolejne posiedzenie Komitetu Nauk Pedagogicznych odbyło się 24 kwietnia na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Pierwsza część obrad dedykowana była Jubilatowi prof. Mirosławowi Józefowi Szymańskiemu (z okazji 70. rocznicy urodzin). W imieniu KNP PAN życzenia złożył prof. Bogusław Śliwerski: (...) *Tak piękny Jubileusz Pańskiej pracy naukowo-badawczej, którą*

nieuchronnie, ale i zarazem na szczęście tylko pozornie wieńczy granica osiągniętego wieku życia, staje się okazją do uczestniczenia w nim – zgromadzonych w Krakowie na wyjazdowym posiedzeniu – członków Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Niech zatem będzie ono na miarę Pańskiej wielkiej mądrości – bogate odwzajemnioną przez grono Przyjaciół, osób Panu Bliskich darem myśli, idei i najgorętszych życzeń, a zarazem na miarę Pańskiej niezwyklej, bo szlachetnej i wielkodusznej skromności oraz solidarności – niech będzie też, w imię idei UNIVERSITAS, której przez tyle lat tak pięknie Pan Profesor służył swoim wyjątkowym zaangażowaniem, pracą naukowo-badawczą, dydaktyczną i organizacyjną, także radością do bycia z Panem Profesorem w tym dniu i przekazania naszego zobowiązania oraz nadziei na dalszą współpracę (...).

W drugiej części obrad – poświęconej sytuacji polskiej oświaty – wystąpienia, w ramach wprowadzenia do debaty, mieli profesorowie: B. Śliwerski, Cz. Banach, D. Klus-Stańska i J. Morbitzer. Przewodniczący KNP PAN w swoim referacie spojrzął na oświatę z perspektywy *nasilającego się i toksycznego centralizmu edukacyjnego w Polsce (...)* *Wypowiedzi polityków oświatowych w różnych okresach transformacji systemowej uświadomiły mi, że nie tylko w tak krytykowanym okresie transformacji społeczno-politycznej III RP można odczytać u przedstawicieli władzy parlamentarnej, samorządowej i rządowej ideologiczne zniekształcanie różnie stanowionego sensu edukacji i wychowania. Konstatacje i projekcje na temat szkoły jako systemu społecznego o organizacji uczącej się* – to tytuł referatu prof. Czesława Banacha, który dokonał analizy dotychczasowych strategii reformowania oświaty oraz wykorzystywania w niej różnych modeli pedagogiki reform. Prof. Dorota Klus-Stańska w swoim referacie (*Wy-*)*kształcenie nauczycieli* zastanawiała się nad tym, czy nie powinniśmy zacząć martwić się stanem kształcenia polskich nauczycieli w wyższym szkolnictwie publicznym i prywatnym. Natomiast dr hab. prof. UP Janusz Morbitzer mówił o nowych mediach, które poprzez tworzenie myślenia hipertekstowego ukształtowały nowy typ ucznia oraz nową koncepcję uczenia się.

Po długiej dyskusji Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk poparł – przedstawioną i uzasadnioną przez prof. Edytę Gruszczyk-Kolczyńską z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie – uchwałę Rady Wydziału Nauk Pedagogicznych tej Akademii w sprawie zwrócenia się do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Ministra Edukacji Narodowej z wnioskiem o zmianę postanowień zawartych w rozporządzeniach określających zasady kształcenia nauczycieli oraz stawiane im wymogi kompetencyjne w zakresie kwalifikacji wymaganych do zajmowania stanowiska nauczyciela w przedszkolach, klasach początkowych szkół podstawowych oraz w placówkach kształcenia specjalnego². Zgodnie z dotychczasowym stanem prawnym do zatrudnienia na tym stanowisku wystarczy dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia.

² Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, w porozumieniu z Ministrem Edukacji Narodowej.

Rada Wydziału APS wnosi o podniesienie wykształcenia wymaganego do zajmowania ww. stanowiska do poziomu magisterskiego, a docelowo zmianę kształcenia w tym zakresie ze studiów dwustopniowych na jednolite studia magisterskie.

Trzecie posiedzenie KNP PAN odbyło się w Toruniu. 25–26 czerwca na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika debatowano o jakości badań naukowych w pedagogice. W części otwartej posiedzenia referaty przedstawili profesorowie: Aleksander Nalaskowski – *Autowanie pedagogiki*; Bogusław Śliwerski – *Diagnoza kompromitujących błędów metodologicznych w koncepcjach (wnioskach) badań pedagogicznych*; Krzysztof Rubacha – *Konceptualizacja, problematyzacja i analiza – dyskusja standardów metodologicznych*; Zbigniew Kwiecieński – *O badaniach dynamicznych jako swoistych dla pedagogiki*; Mieczysław Malewski – *Metodologia badań społecznych – ortodoksja i refleksyjność*; Dorota Gołębiak – *Badania interwencyjne – podstawy akademickiej legitymizacji a/i realizacyjne wypaczenia*; Mirosława Nowak-Dziemianowicz – *O błędach w badaniach narracyjnych*. W panelu na temat poziomu umiejętności pisania prac naukowych wzięli udział członkowie Zespołu Samokształceniowego Doktorów KNP PAN pod kierunkiem prof. Marii Dudzikowej: dr Ewa Bochno, dr Przemysław Grzybowski, dr Alicja Korzeniecka-Bondar i dr Monika Wiśniewska-Kin³. Jak stwierdziła wiceprzewodnicząca KNP PAN: *Intencją dyskusji jest uzmysłowienie nam wszystkim – uczestnikom toruńskiego posiedzenia KNP PAN, jak ważną w rozwoju każdego badacza i trudną kwestię stanowi pisanie naukowe, którego należy się uczyć i nieustannie swój warsztat doskonalić. Sytuacja taka stanowi wyzwanie zarówno dla profesorów, będących promotorami i opiekunami prac naukowych, jak i dla młodych adeptów nauki, mających obowiązek uczenia się pisarstwa naukowego.*

Ostatnie, dwudniowe posiedzenie KNP PAN miało miejsce 12–13 listopada 2012 roku na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pierwszego dnia odbyły się zamknięta i otwarta część posiedzenia Komitetu. W części zamkniętej dyskutowano m.in. o:

- regulaminie KNP PAN (przyjętym i zatwierdzonym przez PAN);
- koniecznych działaniach Komitetu w sferze polityki społecznej i oświatowej;
- konstruowaniu raportu o stanie subdyscyplin pedagogicznych;
- konieczności ograniczenia procedowania habilitacyjnego na podstawie dorobku praktycznego;
- aktualnym raporcie NIK na temat kształcenia nauczycieli;
- tożsamości pedagogiki;
- kryteriach parametryzacji czasopism;
- problemach związanych z trybem i kryteriami przydzielania kategorii naukowych wydziałom.

³ Od redakcji: Panel ten, moderowany przez prof. Marię Dudzikową, opublikowano w ostatnim numerze „Przeglądu Badań Edukacyjnych” (16/2013). W piśmie znalazły się również teksty wystąpienia prof. Aleksandra Nalaskowskiego i Bogusława Śliwerskiego.

Drugą część posiedzenia, w której brały udział władze rektorskie i dziekańskie reprezentujące wszystkie krajowe uczelnie i wydziały edukacyjno-pedagogiczne, otworzył referatem *O pedagogice jako nauce przewodniczący KNP PAN* – prof. Bogusław Śliwerski. W dalszej kolejności głos zabrali: prof. Dorota Klus-Stańska – „*Uszczelnienie*” *procedur awansu przed przeciekami pozornych prac naukowych*; prof. Jadwiga Szulakiewicz – *Przewody naukowe wg nowych zasad i procedur – o pierwszych doświadczeniach*; prof. Bogusław Śliwerski – *Wnioski pedagogów w Narodowym Centrum Nauki o środki na badania w ramach konkursów: Opus, Sonata i Preludium. Analiza porównawcza powodów porażek naszego środowiska*; prof. Maria Dudzikowa – *Interdyscyplinarność w badaniach pedagogicznych – szanse i zagrożenia*; prof. Andrzej Radziejewicz-Winnicki – *Metodologiczne problemy badań naukowych w pedagogice*; prof. Teresa Hejnicka-Bezwińska – *Udział KNP PAN w kształtowaniu świadomości tożsamościowej przedstawicieli pedagogiki*; prof. Maria Czerepaniak-Walczak – *Studia III stopnia: ile kształcenia, ile badań? O koncepcjach efektów, planów i programów studiów doktoranckich*; prof. Stefan M. Kwiatkowski – *Strategie powiązania oferty kształcenia z potrzebami rynku*; prof. Wiesław Jamrożek – *Rok 2013 – Rokiem Komisji Edukacji Narodowej*

W drugim dniu posiedzenia odbyło się spotkanie z prof. Bronisławem Marciniakiem – Rektorem UAM. W trakcie dyskusji poruszano m.in. takie kwestie jak: uzawodowienie studiów pierwszego stopnia; problemy uznawalności dyplomów (i ich nostryfikacji); konieczność brania czynnego udziału w dyskusjach w sferze publicznej, które dotyczą spraw społecznych, edukacyjnych, oświatowych; kształcenia nauczycieli; usytuowania pedagogiki w grupie nauk społecznych (wskazując na problem dotyczący uprawnień wydziałów).

